

LH 92

Ä

E L E N A

NOVELL

AF

IVAN TURGENJEF

FRÅN RYSKAN ÖFVERSATT

AF

— K —

STOCKHOLM.

P. A. NORSTEDT & SÖNERS FÖRLAG.

1889

Ä

Den ryska titeln på denna novell, *Na kamínne*, 'am Vorabend', 'à la veille', torde vara omöjlig att återgifva på svenska. Väl nyttja vi ordet 'afton' för att beteckna dagen före en helgdag — 'julafton', 'midsommarafton' —, men ett allmänt 'På helgdagsafton', 'Dagen förut', eller något dylikt skulle ovilkorligen ge den svenske läsaren en alldeles oriktig föreställning om författarens mening och bokens innehåll. Dertill kommer ock, att det verkligen visat sig vara tvifvel underkastadt, hvad författaren menat med den titel, han valt. Den allmänt förekommande uppgiften, att härmed skulle åsyftas tiden närmast före den utveckling till folkfrihet, som betecknades af lifegenskapens upphäfvande, kan omöjlig vara riktig, då boken utkom 1859, fulla två år före denna tidpunkt, och för öfrigt i berättelsen sjelf frågan om lifegenskapen icke i afägsnaste mån beröres. Andra, deribland den ryske litteraturhistorikern Petrof, tro sig finna en förklaring på bokens titel i den karaktärsutveckling, författaren tecknat hos novelens hufvudperson, efter hvilken den svenska öfversättningen liksom de flesta andra fått sitt namn. Då emellertid berättelsen spelar mot bakgrunden af det börjande ryska kriget mot Turkiet och Vestmakterna, torde väl Turgenjef sannolikt med sitt *Na kamínne* hafva afsett denna tid af jäsande oro, då hela den slaviska världen, men framför alt de ännu under turkiskt ok suckande sydslaviska folken, med den största spänning motsågo denna strid, som i deras förhoppningar innebar dagningen till ett nytt frihetens tidehvarf.

I.

Vid stranden af Moskvafloden ej långt från byn Kuntsovo, befunno sig en het sommardag år 1853 två unga män liggande på gräset under en hög lind. Den ene, lång och solbränd, med skarp och litet krokig näsa, hög panna och ett egendomligt återhållet leende på de breda läpparne, låg på rygg och blickade tankfullt ut i rymden, då och då blinkande med sina små, grå ögon. Att döma af det yttre tycktes han vara omkring 23 år. Den andre låg på magen och stödde sitt blonda, lockiga hufvud med bägge händerna, medan äfven han lät sin blick irra ikring i fjärran. Han var tre år äldre än sin kamrat, men tycktes vara mycket yngre, mustascherna hade knappt ännu kommit fram, och på hakan syntes ett lätt fjun. Det låg någonting af barnslig täckhet, af intagande behag i det friska, runda ansigtets fina drag, i de vackra, bruna ögonen, de fulla röda läpparne och de små, hvita händerna. Alt hos honom andades helsa, lycka och glädje, andades ungdom med hela dess sorglöshet, själfförtröstan och behagfulla själfsväld. Också såg han omkring sig, smålog och lutade sitt hufvud mot händerna alldeles så som barn göra, när de veta, att man finner nöje i att se

på dem. Han bar en vid, hvit öfverrock i form af en blus, en blå silkesduk var lätt knuten kring hans smala hals, och den ljusa, tillknycklade halmhatten rullade i gräset bredvid honom.

I jämförelse med honom såg hans kamrat ut som en gubbe, och ingen som i detta ögonblick sett hans kantiga figur, skulle hafva trott, att äfven han njöt och kände sig lycklig till sinnes, der han låg i en alt annat än behagfull ställning. Redan det stora hufvudet, upptill bredt och nedtill spetsigt, satt oskönt på hans långa hals, och samma brist på behag visade sig i sjelfva hållningen på armarne, på hela kroppen, tätt inklämd i en kort rock, och på de långa benen, som med sina uppdragna knän sågo ut som bakbenen på en gräshoppa. Trots alt detta kunde man dock omöjligen undgå att märka, att han var en bildad och väl uppfostrad man. Hela hans tafatta väsen bar prägeln af ordentlighet, och hans fula, till och med litet löjligen ansigte uttryckte eftertanke och godhet. Hans namn var Andrej Petrovitsch Bersenjef. Hans kamrat, den blonde unge mannen hette Pavl Jakovlitsch Sjubin.

— Hvarför ligger du inte på magen, som jag gör? började Sjubin. — Det är mycket bättre, i synnerhet om man lyfter upp fötterna och slår klackarne mot hvarandra . . . så här, ser du! På det viset har man gräset under näsan. Att bara stirra på landskapet blir man snart trött på. Nej, se i stället på någon liten rundmagad tordyfvel, hur den kryper uppför ett grässtrå, eller på myran, hur den äflas och

arbetar, det är mycket bättre . . . men der ligger du i en pseudoklassisk posityr, alldeles som en balett-dansör, som lutar sig mot en klippa af papp. Kom då ihåg, att du nu har full rätt att hvila upp dig. Att ta kandidatexamen med tredje rummet, det är minsann ingen småsak det! Hvila ut, sir! . . . slut med alla ansträngningar! . . . sträck ut lederna!

Sjubin höll detta lilla tal med samma halft släpande, halft smeksamma näston, som bortskämda barn bruka begagna till husets vänner, när dessa ha konfekt med sig, och fortsatte, utan att vänta på svar:

— Hvad som mest af alt frapperar mig hos myrorna, skalbaggarne och andra herrar insekter, är deras förunderliga allvar. De springa fram och tillbaka med en så vigtig min, som om äfven deras lif hade någon betydelse! Menniskan, förstås, detta högre väsen, skapelsens konung, föraktar dem, men de ta icke den ringaste notis derom, och tänk, myggan sätter sig helt lugnt på skapelsens konungs näsa och använder den till sitt lifs uppehälle. Detta är en förolämpning. Men å andra sidan, hvari är deras lif sämre än vårt? Och hvarför skulle inte de få göra sig viktiga, när vi tillåta oss att göra oss viktiga? Nå, hör du filosof, lös mig denna gåta! Hvarför svarar du inte? Hva'?

— Hvad vill du? frågade Bersenjef, plötsligt uppväckt ur sina tankar.

— Hvad! upprepade Sjubin. — Din vän utvecklar för dig de mest djupsinniga tankar, och du hör inte ens på honom.